

REISZ T. CSABA

Javaslat a kataszteri felmérési törvényre^{*}

A Habsburg Monarchia kiadásokat fedező bevételeinek növelése érdekében – az igazságos és arányos közteherviselés elérendő céljával is érvelve, de a szinte bizonyos magyarországi rendi (földbirtokos) ellenállás miatt csak a német és itáliai területekre kiterjedő hatállyal – az uralkodó 1817-ben egy új adónem, a földadó bevezetéséről döntött. Az 1848–1849. évi szabadságharc leverését követően, az addigi akadályok elhárultával, Magyarországon is hozzákezdtek a terület birodalomba integrálódást elősegítő politikai, jogi, gazdasági és társadalmi átalakításához, ennek részeként itt is bevezették a földadót.¹

Az 1867. évi magyar–osztrák kiegyezést követően az ország önálló államisága jórészt helyreállt, de az 1849–1867 közötti időszak egyes intézményei még megmaradtak. Ezek sorába tartozott a földadó megállapítására szolgáló kataszteri felmérés is, amelynek szervezeti kereteit és tevékenységének szabályozását az 1849. évi császári pátens alapján kiadott 1856. évi felmérési utasítás, majd annak 1865., 1869., végül 1904. évi módosításai rögzítették.²

Az országgyűlés elsősorban az éves költségvetés kapcsán foglalkozott a kataszteri felméréssel, de volt törekvés arra (1872), hogy a korábbi császári pátenst – mint az abszolutizmus megtestesítőjét is – a jogállamiságnak megfelelő, nagyobb legitimitást nyújtó törvénnyel váltsák fel. A kataszteri felmérésről törvényjavaslat készült, amelynek bizottsági és parlamenti vitája is volt, és amelyet a mérnöki nyilvántartás (közhitelesség és változásköve-

tés) hiánya miatt nem fogadtak el, hanem át-
dolgozásra visszaadtak.³

Egyes kapcsolódó törvények (földadó-szabályozás, 1875; földadó-kataszter nyilvántartása, 1885; telekkönyvi betétek szerkesztése, 1886) a kataszteri felmérésre vonatkozó rendelkezéseket is tartalmaztak, de a szolgálati ág törvényi szintű önálló szabályozása a korszakban nem valósult meg. Ennek hiányát számosan jelezték, köztük Lázár Pál országgyűlési képviselő, aki az 1907. évi költségvetés kapcsán a kataszteri felmérés és a műszaki nyilvántartás reformját indítványozta. Az indítvány rövid ismertetésén túl Lázár Pál kezdeményező cikkét, valamint a szakminisztérium kataszteri osztályának a felvetett problémára adandó, kevésbé vagy egyáltalán nem ismert előterjesztését adjuk közre.

Lázár Pál indítványa

A kormányzó függetlenségi párt 1907. február 1-jén – Kossuth Ferenc kereskedelmi miniszter elnökletével, több miniszter és államtitkár részvételével – értekezletet tartott Budapesten az 1907. évi újoncjavaslatokról. Az ülés végén Lázár Pál bejelentette, hogy *„az országos kataszteri fölmérés és a műszaki nyilvántartás reformja dolgában indítványt szándékozik tenni a Házban”*.⁴ Ekkor már bizonyára tördelték azt a cikkét, amely másnap a Magyarországon *Kataszteri bajok* címen jelent meg, és az ingatlan tulajdonjogi biztonsága érdekében az országos kataszteri felmérés és a műszaki nyil-

* A tanulmány az OTKA K 105 886 azonosítószámú pályázatának támogatásával készült.

¹ TUZA CSILLA: A földadó bevezetése az osztrák örökös tartományokban (1817). *Catastrum*, 2. (2015) 2:3–8. TUZA CSILLA: Az 1849. évi császári pátenst a földadókataszter bevezetéséről. *Catastrum*, 1. (2014) 4:2–4.

² REISZ T. CSABA: A kataszteri felmérési utasítások. *Catastrum*, 2. (2015) 1:3–10.

³ Az országgyűlés kataszteri felméréssel foglalkozó tevékenységét a parlamenti ciklusok szerint haladva SCHMIDT ANIKÓ foglalja össze cikksorozatában: A kataszteri felmérés az országgyűlés előtt (1865–1868). *Catastrum*, 2. (2015) 1:19–24.; A kataszteri felmérés az országgyűlés előtt: az első törvényjavaslatok (1869–1872). *Catastrum*, 2. (2015) 2:9–21.; A kataszteri felmérés az országgyűlés előtt. Élénkülő tárgyalások, erősödő földbirtokos lobbí (1872–1878). *Catastrum*, 2. (2015) 2:46–59.

⁴ Az újoncjavaslatok. *Budapesti Hírlap* (=BH), 27. (1907) 29:6. (febr. 2.)

vántartás mielőbbi törvényi rendezését szorgalmazta.⁵

Lázár L. Pál (Nagybajom, 1856–Budapest, 1917) 1880-ban szerzett gépészmérnöki oklevelet a budapesti Műegyetemen. 1880–1882 között a Vidats-gyárban dolgozott, majd a földművelésügyi miniszter ösztöndíjával három évig a mezőgazdasági gépipart és a gépkísérleti állomásokat tanulmányozó európai

■ Lázár Pál (1856–1917) egyetemi tanár, szakíró, országgyűlési képviselő (1905–1910), a kataszteri felmérés törvényi szabályozásának szorgalmazója. A Minisztertanács javaslatára (1907) az ipari téren szerzett érdemei elismerésül a m. kir. udvari tanácsosi címet adományozta neki az uralkodó (Magyar Nemzeti Múzeum, Történeti Fényképtár)

körutat tett. 1886-tól a Műegyetem magántanára (mezőgazdasági géptan), tanársegéde (műszaki mechanika és elméleti géptan) lett. 1889-től az újonnan megalakított mezőgazdasági géptani tanszék rendkívüli, következő évtől nyilvános rendes tanára, a tanszék mellett létrehozott Mezőgazdasági Gépkísérleti Állomás vezetője volt. A *Magyarország* című napilap közgazdasági szerkesztőjeként termékeny szakíróként tartják számon, 1905–1910 között országgyűlési képviselő (Függetlenségi Párt) volt.⁶

Lázár Pál az indítványát február 5-én nyújtotta be a képviselőházhoz: „Minthogy a parlament immár 33 év előtt országos határozattal utasította a pénzügyminisztert, hogy az 1872. évben a kataszteri fölmérésről készített és a parlament által elfogadott, de szentesítést nem nyert törvényjavaslatot egészítse ki a műszaki nyilvántartásról szóló intézkedésekkel és ily alakban terjessze újra a képviselőház elé, és miután a telekkönyvi fölmérés és nyilvántartás törvényes rendezése immár tovább el nem odázható szükségletet képez, indítványozom: mondja ki a képviselőház, hogy az országos kataszteri fölmérésnek és a műszaki nyilvántartásnak a mai kor igényeinek megfelelő reformját és törvényes rendezését szükségesnek tartja és utasítja a pénzügyminisztert, hogy terjesszen megfelelő törvényjavaslatot mielőbb a Ház elé.”⁷

A képviselő február 15-én mondta el az indítvány részletes indoklását, amelyben a kataszteri felmérés hiányosságaira vonatkozó tapasztalatait is előadta.⁸ Aggodalmát fejezte ki a munkálatok lassúsága miatt („ha a mai temponban és különösen a mai rendszerrel folyik tovább a felvétel, akkor nem hogy 72 év múlva, de sohasem fog Magyarország rendezett kataszterrel birni”), és állítása igazolására a felmérések

⁵ LÁZÁR PÁL: *Kataszteri bajok. Magyarország*, 14. (1907) 29:13. (febr. 3.). Teljes szövegét l. a cikket követően.

⁶ *Magyar Életrajzi Lexikon, 1000–1990*. Szerk.: KENYERES ÁGNES. Bp., 2001. (<http://mek.oszk.hu/00300/00355>) *Nemzeti évfordulónk*, 2006. Főszerk.: ESTÓK JÁNOS. Bp., 2005. Ezek forrásai: *Sturm-féle országgyűlési almanach 1905–1910*. Szerk.: FABRO HENRIK–UJLAKI JÓZSEF. Bp., 1905. 322. *Sturm-féle országgyűlési almanach, 1906–1911*. Szerk.: FABRO HENRIK–UJLAKI JÓZSEF. Bp., 1906. 155–156.

⁷ Az 1906. évi május hó 19-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának irományai. XI. kötet. Bp., 1907. 386. iromány (460.). Pontatlanul idézi: Az országos kataszteri fölmérés. *BH*, 27. (1907) 33:3. (febr. 7.)

⁸ Az 1906. évi május hó 19-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója. VI. kötet. Bp., 1907. 109. országos ülés (1907. február 15.) 375–383.

rendszerének fejlődésére is visszatekintett. A telekkönyvi betétekhez szükséges helyrajzi felméréseket nem szakavatottak, hanem bárki elvégezhetette, amely jelentős érdeksérelmeket okozott és a mérnöki ellenőrző felmérések a kataszteri felméréstől vonták el a szakszemélyzetet.

Lázár a problémát úgy tartotta orvosolhatónak, ha a külföldi – francia, porosz – példák mintájára a műszaki nyilvántartást képzett és a közhitelesség felelősségével és jogával bíró műszaki személyzet végzi el. *„Azt hiszem, hogy ha mi egy vegyes rendszert fogadnánk el, mindenütt a területnek megfelelő mérést eszközölve, nem volna sok, hogy ha 10 évet állapítanánk meg törvényesen, mint olyan időt, amely idő alatt Magyarország összes meglevő, most megbízhatatlan felmérései helyesbítettének, részint úgy, hogy reambulálnák azokat, amelyeket lehet, részint úgy, hogy megújítanák azokat, amelyeket nem lehet. Amely területek pedig még nincsenek felmérve, azokat újra felmérnék. Ezen időszak alatt ezt a munkát igenis teljességgel be lehet végezni. Nálunk most nincs egységes rendszer, mert nincs törvénykezésünk, amely bizonyos rendszert megállapítana; nálunk most minden központi felmérési felügyelő a saját feje szerint végzi el a hozzá tartozó országrészben a munkálatot. Ennek azután megvannak a következményei.”* Megemlítette továbbá, hogy a minisztériumok egymás tevékenységéről nem tudva azonos vagy hasonló munkákat végeznek el egyidejűleg vagy egymást követően, amely az érintett települések terheit is nagy mértékben növelik.

Wekerle Sándor miniszterelnök – mint pénzügyminiszter – válaszában ugyancsak röviden visszatekintett a magyar kataszteri felmérésekre, *„melyekre vonatkozólag kénytelen vagyok előrebocsátani, hogy nem tudom, micsoda intencióval rendelték el azokat 1849-ben? Valószínűleg a szolgáltatás, az adózás szempontja volt a döntő. De 1867 óta, amióta a magyar kormány átvette az ügyek vezetését, többé nem az adózási szempont volt a döntő”,* és ennek alátámasztására a magassági pontok rögzítésére fektetett különös hangsúlyt említette.

■ Wekerle Sándor (1848–1921) politikus, pénzügyminiszter (1889–1892, 1906–1910, 1917–1918), kereskedelemügyi miniszter (1892), miniszterelnök (1892–1895, 1906–1910, 1917–1918), rövid ideig honvédelmi, horvát–dalmát–szlavón tárca nélküli, igazságügyi-, földművelésügyi és belügyminiszter is. Az MTA tagja (A kép 1910-ben készült. Magyar Nemzeti Múzeum, Történeti Fényképtár)

Wekerle nem titkolta, hogy a kérdésnek nem lévén közeli ismerője, konzultált az ahhoz értő szakemberekkel: *„A mi kataszteri felmérésünk tekintetében igyekezem magamnak szakszerű tájékozást is szerezni, és pedig azért, mert körülbelül tizenkét esztendeje távol lévén e branstól, azóta csak távolról tudtam figyelemmel kísérni. De higgye el a t. képviselő úr, hogy nemcsak az ott működő szakközegek véleményére adtam, de más, igen magas színvonalon levő egyének kritikáját is meghallgattam, és arra az örömdetes meggyőződésre jutottam, hogy a mi kataszteri felmérésünk igen magas színvonalon álló kataszteri felmérés.”*

A miniszter(elnök) elismerte, hogy szükséges az új felmérés és egy olyan ideális nyilvántartás, amely minden változást azonnal bevezet a térképeken – Lázár Pál közbeszólt: *„Csak ezt akartam”* –, és megnyugtatta a jelenlévőket, hogy a kataszteri térképeket olyan biztonságosan és szakszerűen kezelik, hogy azokba hamis adatot bevezetni, sőt még lemásolni sem lehet, de az államnyomda útján sokszo-

rosított szelvények olcsó áron rendelkezésre bocsáthatók. Kijelentette azonban, hogy nem tudja a műszaki szervezetet bővíteni, „mert hiába állítok fel felügyelőségeket, ha műszakilag képzett, bedolgozott közegeim nincsenek. Én annyit állíthatok fel, amennyit okszerűleg új erőkkkel fel tudok szerelni. (Igaz! Úgy van!) Az előhaladásnak tempóját is ez adja meg.”

Wekerle kijelentette, hogy „igenis gondunk lesz arra, hogy először a térképtárak szaporíttassanak, nem hivatalok útján, hanem decentralizáltassanak a térképtárak, hogy azok a közönségnek hozzáférhetővé tétessenek. Mert ma az egész országban öt helyen van térképtárunk; gondját ejtjük annak, hogy ezek a parcellázások ne csak ott vezettessenek keresztül a kataszteri térképekben, ahol már a betétszerkesztés megtörtént, hanem egyebütt is keresztülvezettessenek, hogy legalább most ne augmentáljuk azokat az indokokat, amelyek újabb kataszteri felmérést tesznek szükségessé.”

A miniszterelnök–pénzügyminiszter úgy vélte, hogy válaszában elegendő bizonyítékát szolgáltatotta annak, hogy a kormány a kérdést már az indítvány előtt is hosszan és behatóan tanulmányozta és a szükséges első lépéseket meg is tették (felmérési felügyelőségek számának szaporítása), továbbá az igazságügyminiszterrel meg fogják találni a módját annak, hogy a műszaki nyilvántartást is megoldják, ezért kérte az indítvány mellőzését. Lázár Pál a válaszban megnyugodva, még javasolta, hogy a jogi, gazdasági és műszaki kérdések egyöntetű megoldása érdekében francia és német mintákhoz hasonlóan hozzanak létre szaktanácsadó szervként egy országos felmérési bizottságot, majd az indítványát visszavonta.

Az indítványt a sajtó is figyelemmel kísérte, így az indítványtétel bejelentéséről (február

2.), annak benyújtásáról (február 7.), másnapi szóbeli indoklásáról (február 14.) és végül a képviselőházi felszólalásról (február 16.) is tudósított, de a részletekről nem vagy csak rövidítve, esetleg torzítva számolt be.⁹ A *Kataszteri Közlöny* szerkesztősége éppen ezért a teljes szöveg közlésére vállalkozott, mert „úgy a megokolást, mint a pénzügyminiszter úr Ö Excellentijának arra adott válaszát, mint a felmérés testületének ez idő szerinti krónikása reánk nézve oly fontosnak és érdekesnek tartjuk, hogy azokat az Országgyűlési Értesítő nyomán szószerint közölni annál is inkább kötelességünknek tartjuk, mert a napilapok idevonatkozó közlései nagyon önkényesen vannak megcsonkítva.”¹⁰ Az elhangzottak a szerkesztőséget is megnyugvással töltötte el, „eszerint tehát remélnünk lehet, hogy nincs messze az az idő, midőn intézményünk törvényes alapon bele helyezkedik állami háztartásunk szerveztébe, hogy rendeltetésével mentől hathatósabban szolgálhassa az ország jóllétét.”

Antalffy Andor

Wekerle Sándor miniszterelnök–pénzügyminiszter Lázár Pál képviselőnek adott válaszában kitért arra, hogy a kataszteri felmérés kérdésében a szakértőktől tájékozódott. Ezek egyike lehetett a Pénzügyminisztérium IX. főosztálya (Országos kataszteri felmérés, földadó-nyilvántartás és állami nyomda) 18. ügyosztályának (Országos kataszteri felmérés és állami nyomda) egyik központi felmérési felügyelője, bánkfalvi Antalffy Andor, aki a Magyarországon megjelent cikkekre az osztály nevében már 1907. február 6-án véleményt készített. A *Felmérési törvény és mérnöki nyilvántartás kérdése* előterjesztéshez áttekintette és csatolta – a sajnos ma már azonosíthatatlan helyen található vagy megsemmisült – hivata-

⁹ BH, 27. (1907) 40:2., 5. (febr. 15.), 41:3. (febr. 15.); *Pesti Hírlap* (=PH), 29. (1907) 29:5. (febr. 2.), 33:3. (febr. 7.), „Majd a tanár úr, Lázár Pál, indokolta meg a minap bejegyzett indítványát, mely szolt a kataszteri fölmérés reformjáról. És a tanár úr megint rosszul járt, akár csak a kilogrammal. Itt a háromszögszelvényekbe gabalyodott bele. Wekerle egy darabig hallgatta megokolását, aztán hirtelen megkérdezte tőle, hogy tulajdonképen mi is az a háromszögszelvény? Hát tudta? Dehogy! A feleletet is a miniszterelnöknek kellett megadnia. És Lázár Pál beszéde után Wekerlének kellett megértetnie a Házzal, hogy miben is áll a kataszteri fölmérések kérdése. Lázár Pált annyira meghatotta a miniszterelnök figyelme, hogy nyomban visszavonta indítványát.” 41:2. (febr. 16.); *Népszava*, 35. (1907) 29:3. (febr. 2.), 40:2. (febr. 14.), 41:3. (febr. 16.).

¹⁰ Az országos kataszteri felmérés a képviselőházban. *Kataszteri Közlöny* (=KK), (1907) 2:47–61.

li ügyiratokat is. Bár a szöveg sokszorosítással készült, eddig csak két példányát leltük fel, és annak tartalmára szakirodalmi hivatkozást még Antalfy Andor munkáiban sem találunk.¹¹ Adattartalma miatt a kataszteri felmérések történetéhez számos szempontból jól hasznosítható, ezért annak – modern helyesírással és központoszással történő – teljes közlésére vállalkozunk.

A római katolikus bankfalvai Antalfy család több generáción keresztül Kassán lakott, a család férfitagjai a városi adminisztrációban vállaltak állást.¹² Antalfy Flórián városi nemes kancellista és Lengyel Anna (1823–1885) házasságából három gyermek született, Lajos, József és Mária. József (1835–1893) és az ugyancsak kassai Knopper Ernesztina Lujza (1841–1914) ismert gyermekei voltak Andor Árpád Flórián (1862–1944), Lajos István József (1864–?) és Anna (1867–1908). József városi accessista (járulnok, hivatalsegéd), városi hivatalnok, majd városi nemes aljegyző volt gyermekei születésekor, anyja halálakor pedig nyugdíjas városi jegyző.

Antalfy Andor 1862. május 23-án született Kassán, és 82 éves korában, 1944. október 17-én Budapesten hunyt el. Felesége a Szepesiglón 1871 körül született Antal Gizella Augusztá volt, házasságukban négy gyermek született, Irén Ernesztina Hermína (*1892), Gizella (1889–1975), Lenke és Andor Árpád (1896–1903).¹³

Antalfy középiskolai tanulmányait a kassai főreáliskolában végezte, itt érettségizett

1880-ban.¹⁴ A kataszteri szolgálatnál teljesített karrierjének történetét a szervezetnél vezetett törzsönyvlapokból nem tudjuk rekonstruálni, mert az ő adatlapját bizonyára a pénzügyminisztériumi személyzeti anyagba vitték át. A korabeli címtárak, hivatalos, szak- és napilapok adataiból azonban felvázolhatjuk a szakmai életútját. A pályája sikeres, előmenetele az általánosan jellemző fokozatokból állt, szolgálati ideje végére a legmagasabbra is eljutott. Először napidíjas írnok volt, majd 1883 őszén a rendszerezített állományba került felmérési növendékként.¹⁵ A teljesítménye és a szolgálati ideje alapján folyamatosan emelkedett a ranglétrán: mérnöksegéd (1885), II. osztályú háromszögelő segéd (1887), másodosztályú mérnök (1891), főmérnök a IX. fizetési osztály harmadik fokozatában (1894), felmérési felügyelő a VIII. fizetési osztály 3. fokozatában (1896), mint ilyen a VIII. fizetési osztály 2. fokozatában (1898), központi felmérési felügyelő (1899), mint ilyen a VII. fizetési osztály 2. fokozatában (1901).¹⁶

Antalfy szolgálati helyeiről keveset tudunk. 1884-ben a 7. felmérési felügyelőség-nél (Vác, Pest megye), 1886-tól a 3. felügyelőség-nél (Budapest), 1887-től 1890-ig a Háromszög-méreti Hivatalnál szerepel a tiszti címtárban; 1891/1892-től a Pénzügyminisztérium kataszteri felmérést irányító – 21. Állandó kataszter, 1901-től Országos kataszteri felmérés és állami nyomda, 1906-tól 18., azonos nevű – ügyosztályán dolgozott mint mérnök (1892–1894), főmérnök (1895–1895), felmérési felügyelő

¹¹ Földmérési és Távérzékelési Intézet Könyvtára, A 50. Országos Széchényi Könyvtár Kézirattár, Fond 165. Antalfy Andor ny. miniszteri tanácsos hagyatéka, 165/1236. ANTALFFY ANDOR: A magyar állami földmérés. *Térképészeti Közlöny*, III. (1933–1934) 1–2:9–51. I–III. mell.

¹² A család tagjait a kassai Szt. Rozália temetőben helyezték végső nyugalomra. WICK BÉLA: *Kassa régi temetői, templomi kriptái és siremlékei*. Košice, 1931. 59.

¹³ A családi adatokat a FamilySearch (www.familysearch.org) és a Magyar Családtörténet-kutatók Egyesülete honlapján (www.macse.hu) található adatbázisokból gyűjtöttem.

¹⁴ Iskolatársak találkozása. *BH*, 25. (1905) 164:9. (jún. 16.)

¹⁵ *BH*, 3. (1883) 268:2. (szept. 29.)

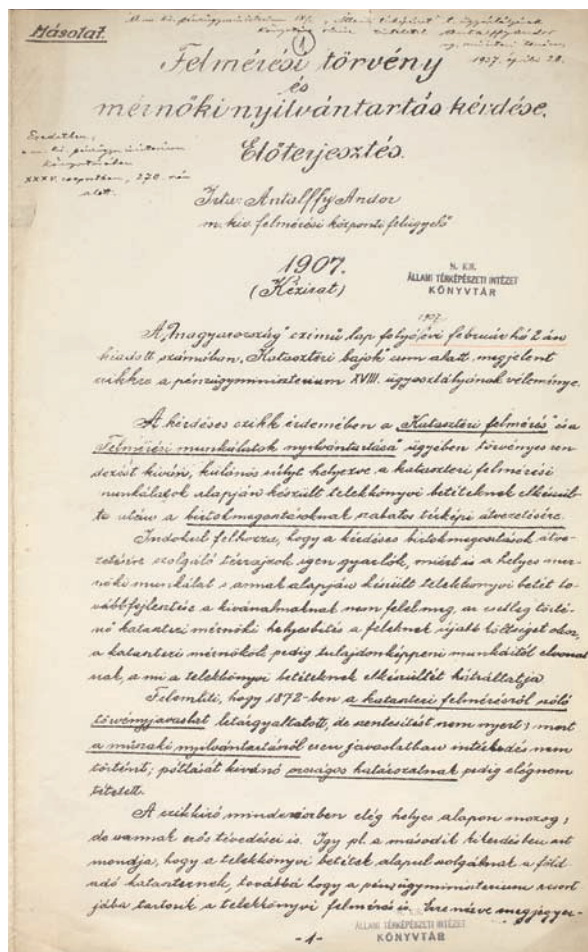
¹⁶ *Pénzügyi Közlöny* (= *PK*), 12. (1885) 15:206. (ápr. 27.), *PK*, 14. (1887) 16:203. (máj. 18.), *PK*, 18. (1891) 7:176. (ápr. 21.), *BH*, 11. (1891) 108:5. (márc. 2.), *PK*, 21. (1894) 7:84. (márc. 1.), *BH*, 14. (1894) 61:16. (márc. 2.), *KK*, 5. (1896) rk:2. (júl. 5.), *PH*, 18. (1896) 196:12. (júl. 18.), *PK*, 23. (1896) 19:442. (júl. 25.), *PK*, 25. (1898) 13:664. (máj. 20.), *KK*, 7. (1898) 6:154. (jún. 16.), *PK*, 26. (1899) 14:404. (jún. 10.), *BH*, 19. (1899) 163:13. (jún. 14.), *PK*, 28. (1901) 10:295. (máj. 1.).

(1897–1918), 1910–1918 között egyben pénzügyi főtanácsos, a 18. ügyosztály vezetője, 1918-tól címzetes miniszteri tanácsos.¹⁷

Jó munkáját uralkodói elismerés is jutalmazta: 1909-ben pénzügyi főtanácsosi címet nyert és a VI. fizetési osztályba sorolták át. 1913-ban „a Romániával kötött s az 1888. évi XIV. tcikkel becikkelyezett határegyezmény VII. cikke alapján fogamatba vett határrendezési munkálatok előkészítése és ellenőrzése körül teljesített szolgálata elismeréseül” a III. osztályú vaskoronarendet nyerte el. 1917-ben az új király a hadszíntéren kelt legfelső elhatározással miniszteri tanácsosi címet adományozott neki, végül 1918 végén a magyar kormány az V. fizetési osztályba állami földmérési igazgatóvá nevezte ki.¹⁸

Az 1921 nyarán felállított és működését megkezdő, 1927-ig tevékenykedő Határmegállapító Központ munkájában Antalfy Andor a Pénzügyminisztérium képviselőjeként vett részt.¹⁹ 1925-ben nyugálományba vonult, 1925–1929 között tagja a fővárosi törvényhatósági bizottságnak.²⁰

Nem ismert, hogy Antalfy vezetői utasításra vagy szakmai elhivatottságból indítva saját kezdeményezésből készítette el a 18. (kataszteri) ügyosztály véleményét a *Kataszteri bajok* cikkben foglaltakra, de inkább az előbbi vélelmezhető, hogy a miniszter számára felkészítő anyagot nyújtson az osztály. Részletesen felsorolta a kataszteri felmérés törvényes rendezésére tett minisztériumi és törvényhozási eseményeket, megadva és csatolva a vonatkozó ügyiratokat is – bár volt, amit már ő sem talált az irattári helyén. Felsorolta a felmérési munkálatokat érintő-módosító kapcsolódó törvényeket és rendeleteket, valamint részletesebben foglalkozott a

■ Antalfy Andor előterjesztésének első oldala (Országos Széchényi Könyvtár Kézirattár, Fond 165/1236.)

mérnöki (műszaki) nyilvántartás kérdésével, problémáival is, javaslatot téve a helyzet gyors intézkedéssel történő legalább részbeni kezelésére. Végső soron azonban ő is azt javasolta, hogy a felmérés törvényi szabályozása elengedhetetlenül szükséges, ugyanakkor annak mérlegelését is javasolja, hogy a méterrendszerre – ha fokozatosan is – de át kell térni.

¹⁷ Magyarország tiszti cím- és névtára, 1884:158., 1886:192., 1887:192., 1888:237., 1889:238., 1890:205., 1892:184. SZÉKELY VERA: A központi államigazgatás tisztségviselői a dualizmus korában. 3. rész: Magyar Királyi Pénzügyminisztérium. Bp., 1985. 17., 78., 92., 96–97.

¹⁸ BH, 29. (1909) 55:10. (márc. 6.), PK, 36. (1909) 9:298. (márc. 10.), PK, 40. (1913) 30:1281. (dec. 1.), PK, 40. (1913) 30:1281. (dec. 1.), PK, 46. (1919) 1:67. (jan. 1.)

¹⁹ SUBA JÁNOS: Adalékok a trianoni határ megállapításához Vas vármegyében. *Vasi Szemle*, 44. (2000) 3:302–309. SUBA JÁNOS: Egy határmegállapító bizottság anatómiája: A magyar–csehszlovák határmegállapító bizottság szervezete 1921–1925. „... ahol a határ elválaszt”. *Trianon és következményei a Kárpát-medencében*. Szerk.: PÁSZTOR CECILIA. Balassagyarmat, 2002.

²⁰ Antalfy Andor sem a *Magyar Életrajzi Lexikon*, sem az *Új Magyar Életrajzi Lexikon* kötetében nem kapott szócikket. Életét és irodalmi munkásságát GULYÁS PÁL: *Magyar írók élete és munkái*. I. kötet, Bp., 1939. 659. nyújtja. Gulyás szerint 1891-ben került Antalfy a Pénzügyminisztériumba.

Kataszteri bajok

IRTA: LÁZÁR PÁL

Budapest, február 1.

Az ingatlan tulajdonjogának biztonságát a telekkönyvi fölmérés alapozza meg. Ahol a telekkönyvi fölmérés alapja ingatag, ott tág kaput nyitunk az ingatlantulajdon kikezdésének, elcsúsztatásának. A birtokpercek egész sorozata onnan ered, hogy Magyarország nagy részében még mindig nem készültek el a megbízható telekkönyvi betétek. Az ország túlnyomó részében még mindig csak azon fölületes, jóformán csak becslés alapján készült telekkönyvi betétekkel rendelkeznek, amelyeket az 1849-ik évi úgynevezett októberi császári pátens rendelt el. Ezek tudvalevőleg a földadó-kataszter létesítése céljából készültek s ezen célnak a tág hibahatárokkal készült felvételek jól-rosszul meg is feleltek. A földadó kivetésére ugyanis nem nagy szerepet játszik a birtoknagyság abszolút pontossága, hanem az a fontos, hogy a földbirtok művelési ág és jövedelem szerint, tehát termőképességre nézve mily osztályba soroztatik.

Másképp áll a dolog napjainkban. Az 1886-ik évi XXIX. t.-cikk a régi megbízhatatlan *telekjegyzőkönyvek* helyébe az egész ország területére nézre egységes terv szerint pontos *telekkönyvi betétek* készítését rendelte el. Ezek természetesen szintén alapul szolgálnak a földadó-kataszternek is, de emellett teljesen megbízható területi adatokat kell, hogy feltüntessenek, hogy a birtokpörök eldöntésében bizonyító erejű adatokat szolgáltatthassanak. A Pénzügyminisztérium tehát, amelynek ressortjába tartozik a telekkönyvi fölmérés, nagy költséggel, nagy körültekintéssel és lelkiismeretességgel készítteti a megbízható telekkönyvi betéteket. Ha e téren valami kifogásolni való van, az csak az lehet, hogy nem törvény intézkedik azonos elvek és azonos szabályok megtartásáról, s így e rendkívüli fontosságú ügy mikénti végrehajtása a hivatal mindenkori főnökének egyéni belátásától függ.

Ugyanis a magyar kormány már 1872-ben készített törvényjavaslatot a fölmérésről, de miután ez nem intézkedett a megbízható fölmérés egyik sarkalatos feltételéről, a *műszaki*

nyilvánartásról, ezen törvényjavaslat szentesítést nem nyert. Csodálatos, hogy dacára annak, hogy a parlament országos határozattal utasította a pénzügyminisztert a törvényjavaslat kiegészítésére és újból való beterjesztésére, ez mai napig sem történt meg. Pedig hát ez ügyet – s pedig sürgősen – törvényesen kell rendezni. Nemcsak azért, hogy az adminisztrációra és a műszaki kivitelre vonatkozólag egységes eljárás biztosíttassék, hanem elsősorban azért, hogy szűnjék meg a nyilvánartás körül manapság fennálló azon visszás helyzet, hogy a birtokmegosztásnál eszközölt bejegyzések teljesen tönkreteszik a betéti térképek eredeti értékét. Micsoda abszurd állapot az, hogy egyrészt az állam drága pénzen elkészítteti az abszolút pontosságú betéti térképeket, másrészt megengedi azok önkényes meghamisítását. Hogyha valaki földjét fel akarja osztatni, úgy bárki által készíttet egy rendszerint felületes, teljesen megbízhatatlan helyszínrajzi térképet és ennek alapján lesz a sok millió költséggel készült betéti térkép megrontva és meghamisítva. A magyar igazságszolgáltatás gúnyjára azután az ilyen, teljesen felelősség nélkül készült felmérések alapján hozza meg a telekkönyvi hatóság is az ő végzéseit.

Igaz, hogy ha magánosok szembeszökő hibákkal készült terveket nyújtanak be, úgy az állam saját költségén új terveket készíttet. Statisztikai kimutatások szerint körülbelül 10 százaléka a benyújtott terveknek teljesen hasznavethetetlen és újakkal pótlendő. Eltekintve attól, hogy ilyképpen a kataszteri mérnökök elvonatnak az ő tulajdonképpeni munkájuktól, és a betétek elkészülése emberöltőn túl érő időre halasztódik, új költség hárul a felekre is, akiknek szükséges napszámosokat, kocsikat, faanyagot és lakást kell adniok.

Az ingatlan tulajdon jogbiztonsága tehát sürgősen megköveteli, hogy az országos kataszteri fölmérés és a műszaki nyilvánartás ügyének törvényes rendezése tovább el ne odáztassék.

Felmérési törvény és mérnöki nyilvántartás kérdése (Előterjesztés)

Írta: Antalffy Andor m. kir. felmérési központi felügyelő, 1907 (Kézirat)²¹

A „Magyarország” című lap folyó évi február hó 2-án kiadott számában „Kataszteri bajok” cím alatt megjelent cikke a Pénzügyminisztérium XVIII. ügyosztályának véleménye.

A kérdéses cikk érdemében a „Kataszteri felmérés” és a „Felmérési munkálatok nyilvántartása” ügyében törvényes rendezést kíván, különös súlyt helyezve a kataszteri felmérési munkálatok alapján készült telekkönyvi betéteknek elkészülte után a *birtokmegosztásoknak szabatos térképi átvezetésére*.

Indokul felhossa, hogy a szóban levő birtokmegosztások átvezetésére szolgáló térrajzok igen gyarlók, miért is a helyes mérnöki munkálat s annak alapján készült telekkönyvi betét továbbfejlesztése a kívánalmaknak nem felel meg, az esetleg történő kataszteri mérnöki helyesbítés a feleknek újabb költséget okoz, a kataszteri mérnőkök pedig tulajdonképpeni munkáitól elvonatnak, ami a telekkönyvi betéteknek elkészültét hátráltatja.

Felemlíti, hogy 1872-ben a *kataszteri felmérésről szóló törvényjavaslat* letárgyaltatott, de szentesítést nem nyert, mert a *műszaki nyilvántartásról* ebben a javaslatban intézkedés nem történt, a pótlását kívánó *országos határozatnak* pedig elég nem tétetett.

A cikkíró minderezsben elég helyes alapon mozog, de vannak [erős] tévedései is. Így pl. a második bekezdésben azt mondja, hogy a telekkönyvi betétek alapul szolgálnak a földadókataszternek, továbbá hogy a Pénzügyminisztérium ressortjába tartozik a telekkönyvi felmérés is. Erre nézve megjegyzem, hogy a földadókataszternek a telekkönyvi betét nem szolgál alapul, hanem ellenkezőleg.

A telekkönyvi betétek szerkesztéséről szóló 1886:XXIX. tc. 3. §-ának 7. bekezdése szerint a 4 rovatba a kataszteri felmérés alapján jegyzendő be a terület. A telekkönyvi betéteket nem a Pénzügyminisztérium, hanem az Igazságügyminisztérium készítetteti, továbbá a Pénzügyminisztériumnak ügykörébe nem telekkönyvi, hanem kataszteri felmérés tartozik. Téves, hogy a telekkönyvi betétszerkesztésnél való kataszteri mérnöki eljárás az illető felmérési hivatal mindenkor fönökének egyéni belátásától függ, mert az szabályozva van (1894. évi 9324. számú „Eljárási utasítás a felmérési munkálatok nyilvántartásával megbízott kataszteri mérnőkök számára”,²² valamint egyéb kapcsolatos rendeletek).

Tényleg nincs törvényünk sem a kataszteri felmérésről, sem a kapcsolatos mérnöki nyilvántartásról. Kezdeményezés s törvényhozási tárgyalás azonban történt.

A *kataszteri felmérésről törvényjavaslatot Lónyai pénzügyminister* 1870. március 19-én nyújtott be a képviselőházhoz. De mert ebben a felmérések közhitelességére és a tényleges birtokállapotnak bizonyítékképes kimutatására megkívántató kellékek hiányoztak, visszavonatott, átdolgoztatott, s *Kerkápoly* pénzügyminister által 1872. december 7-én újból benyújtatott (1872. évi 67957. számú ügyiratunk). Ennek a törvényjavaslatnak tárgyalása 1873. november 18-án befejeztetett; elfogadtatott, de szentesítés alá bocsátása egyelőre függőben hagyatott; nevezetesen abból az okból, mert abban a felmérési munkák nyilvántartása iránt kellő gondoskodás nem történt. Ugyanekkor hozott országos határozattal azonban felhivatott a pénzügyminister, hogy a kataszteri felmérés nyilvántartásáról minél előbb s mindenesetre oly időben nyújtson be törvényjavaslatot, hogy az a kataszteri felmérésről szóló törvényjavaslattal egyidejűleg le-

²¹ Eredetben a m. kir. Pénzügyminisztérium könyvtárában XXXV. csoport, 220. szám alatt. Antalffy Andor (utólagos autográf feljegyzés a FÖMI Könyvtárának példányán).

²² A rendelet 1894-ben Antalffy Andor gondozásában jelent meg, majd a kapcsolódó rendeletekkel később együtt is: *Az 1894. évi április hó 9-én 9324. szám alatt kelt pénzügyminiszteri rendelettel kiadott eljárási utasítás a felmérési munkálatok nyilvántartásával megbízott mérnőkök számára*. A m. kir. igazságügyminisztériumnak 1893. évi május hó 26-án 19665/IM. szám alatt kelt rendeletével kiadott telekkönyvi betétszerkesztési utasítás vonatkozó szakaszaival; valamint a kapcsolatos igazságügyi, földművelésügyi, kereskedelemügyi, belügyi és pénzügyminiszteri rendeletekkel, nem különben gyakorlati eljárási útmutatókkal kiegészítette: Szikszay Elek m. kir. pénzügyi főtanácsos, felmérési központi felügyelő. Bp., 1910.

gyen szentesítés alá terjeszthető (A Pénzügyminisztérium 10 évi működéséről 1905-ben megjelent mű 461. oldalán).²³

Úgyanakkor felhívott a minisztérium arra is, hogy tegyen javaslatot arra nézve, hogy a kataszteri felmérésről nyerendő birtokállási adatok a hitellekkönyvnek kiigazításánál miként legyenek felhasználandók.

(A rendelkezésre álló, ide vonatkozó 1872. évi 3456/PM, 47072., 66329. és 67957., továbbá 1873. évi 4839/PM és 1874. évi 961/PM számú ügyiratok tisztelettel ide csatoltatnak.)

(A kataszteri felmérésről szóló törvényjavaslat az 1872–75. évi országgyűlés 148., 156., 159., 164., 166., 167., 170., 186., 193., 195., 215. és 306. számú ülésein tárgyalatott. Előfordul az 1872–75. évi országgyűlési irományokban: 143., 459., 486., 504., 541., 556. és 629. irományszámok alatt, továbbá a *napló* II. kötetének 208. oldalán, VII. 264. és 349. old., VIII. kötet 15–16., 28–32., 50–55., és 340. oldalain, IX. kötet 35., 70., 311. oldalain és a XIII. kötet 272. oldalán. Jelentősebb részek aláhúzással jeleztettek).

Az említett előbbi országos határozat folytán a kataszteri felmérések nyilvántartására vonatkozó törvényjavaslat és annak indoklása a Pénzügyminisztériumban elkészítetett s 1875. évi 4737. szám alatt tárgyalatott, az ügyirat azonban fel nem található. Az 1875. évi iktatókönyvünk szerint a jelzett ügy a most említett szám alatt szerepel; de az elintézés rovata üres. Az illető irattári nyilvántartási könyvben pedig az irattári jelzés rovatában ironnal a következő régi bejegyzés foglaltatik: „Approbatio végett Ő Exelentiájánál”.

Tisztelettel alulírott felmérési központi felügyelő korábbi időkben hallomásból értesült arról, hogy ily törvényjavaslat készült; azt ismételtelen kereste, de fel nem találta, sem arról egyéb tudomására nem jutott.

Tényleg ily irányú törvényjavaslat tárgyalás alá nem is került.

Az országos kataszteri felmérésnek tulajdonképpen alapját az 1849. évi október 21-iki patens képezi. Törvény hiányában ez alapon folytatott. Amennyiben pedig tör-

vényessége kérdés tárgyává tétetett, utalás történt a hivatkozott patensre, annak alapján hosszas gyakorlatra, továbbá hogy költségei évenként a törvényhozás által megszavaztatnak; a törvényhozás ezen felmérésnek létezését és folytatását feltételezve, annak a földadóra szolgáló célját az 1875. évi VII. tc. 35., 53. és 58-§-aiban (utóbbi b/ pontjában) elismerte, sőt az 1886. évi XXIX. tc. 3. §-a szerint a telekkönyvi betétekbe a területadatoknak a kataszteri felmérés alapján való feltüntetését el is rendelte.

A kataszteri felmérés törvényességének kérdése különösen a községi szolgálmányok előállításának indokából tétetett szóvá s tétetik tapasztalásaink szerint ez idő szerint is.

Szóvá tette azt a belügyminiszter úr 1882. évi 34360. számú ügyiratunknak tanúsága szerint is. A tényállásról a fent jelzett irányban tájékoztatván az 1882. évi 66800. számú ügyiratunk szerint – bár kijelentette, hogy a törvény és nevezetesen az 1875. évi VII. tc. által utólag szentesített kifogástalan gyakorlatnak nem nézheti – a jelzett itteni felfogáshoz hozzájárul.

Hogy különösen a községi szolgálmányok tekintetében nagyobb összeütközések nem voltak, az sok esetben a közigazgatási tisztviselők előzékenységének és a felmérési tisztviselők tapintatos eljárásának köszönhető.

Az országos kataszteri felmérésnek eljárását műszakiakban *felmérési utasításaink* szabályozzák (az első magyar 1869-ben adatott ki; a mai kívánalmaknak megfelelő új utasítás 1904-ben 1583. szám alatt); a községi szolgálmányok előállítása iránt az évenként kiadott „Előirányzatok” (legutóbbi 1906. évi 91342. szám alatt adatott ki) intézkednek.

A kataszteri felmérési munkálatoknak kiigazítása történt részben a *földadó-szabályozás*, majd a *földadó-kataszteri munkálatok nyilvántartása* érdekében.

A földadó-szabályozás befejeztével megindult *mérnöki nyilvántartás* főként a községi nyilvántartók által felvett nyilvántartási jegyzékekben foglalt és a kataszteri birtokívekben

²³ A magyar Pénzügyminisztérium tíz évi működése, 1895–1905. Bp., 1905.

már átvezetett birtokmegosztásoknak a kataszteri térképeken való átvezetését célozta. E feladathoz hozzájárult 1888-tól a telekkönyvi betétszerkesztésnél való közreműködés, majd a kész betétekben telekhatóságilag érvényesített birtokmegosztásoknak kataszteri mérnöki érvényesítése. A feladat folyton bővült, kellő munkaerő hiányában kellően előrehaladni nem bírtunk.

Hogy a lényegesebbet megmentsük, mindenek felett pedig a betétekkel a kapcsolatot fenntartsuk, főszólyt a már kész *telekkönyvi betétekben telekhatóságilag átvezetett birtokmegosztásoknak kataszteri mérnöki érvényesítésére kellett* fektetnünk, s ma tulajdonképp ez képezi a kataszteri mérnöki nyilvántartásnak tárgyát.

A teendők a felmérési felügyelőségek keretén belül bonyolítatnak le s a szükséges helyszíni eljárások kijelölt kataszteri mérnőkök által láttatnak el. Külön önálló berendezést e nyilvántartás munkaerő hiányában nem nyert.

Most tehát némileg rendszeres mérnöki nyilvántartásunk csupán ott van, ahol a telekkönyvi betétek elkészültek és a közforgalomnak átadattak. Baj, hogy itt is azonban a mérnöki nyilvántartás csakis azokra a birtokmegosztásokra terjed ki, amelyek telekkönyvi érvényesítését a felek kérték, mert a szerzett nyilvankönyvi jogok bekebelezését a felek érdekeik ellenére nagy arányokban elmulasztják. Így tehát az egyéb birtokmegosztások csak a kataszteri birtokívekben jutnak kifejezésre, a községi nyilvántartó útján a felek bejelentésére, s a fentiek szerint tehát jórészt mérnöki közbenjárás nélkül.

Egyébként a földadó-kataszteri munkálatoknak nyilvántartását szabályozó 1885. évi XXII. tc. s ennek végrehajtása iránt kiadott 1885. évi 45055. számú utasítás mérnöki közreműködést nem feltételeznek, bár a helyes megoldás a birtokmegosztásokra nézve azt kívánná. A gyakorlatlan nagyobb mérvű változásoknak eseteiben kataszteri mérnöki közbenjárás *mérnöki helyszínelés* címén mégis megtörténik.

A telekkönyvi betéteknek közforgalomba adása után az előállott s telekhatóságilag le-

tárgyalt birtokmegosztásoknak a telekkönyvi betétekben való érvényesítését az 1888. évi 3834/I.M.E. számú rendelet szabályozza. Az 1888. évi 64737. számú körrendeletünk szerint pedig kötelező ez a földadó-kataszter nyilvántartása érdekében eljáró *kataszteri mérnökre* is. Az 1888. évi 3834/I.M.E. számú rendeletben kiemelkedő mozzanat az, hogy a birtokmegosztásokról a kataszteri térkép méretarányában *térrajzot* kíván. Az elintézés helyesége ezeknek a térrajzoknak minőségétől van feltételezve. Sajnos: e térrajzok nagyrészt igen gyarlók. A kataszteri mérnöknek megvan a helyesbítési joga a térrajz, illetőleg a terület tekintetében, de sokszor csak költséges helyszíni eljárással lehet ez. De előbb már a telekkönyvi hatóság a hiányos vagy hibás tervrajz alapján végzést hozott. Megvan az összeütközés a telekkönyvi hatóság és a kataszteri mérnök közt. Károsulnak mindenek felett a felek, meginog a munkálatokba, illetőleg a hatóságok eljárásába vetett bizodalom. De nagy kár háramlik ebből a szabatos mérnöki alapon felépült kataszteri és telekkönyvi munkálatokra is, mert minden esetet helyszínén meg nem vizsgálhatván, mindinkább hibás, a valóságtól lényegesen eltérő adatokkal telnek meg.

A visszasságokat, összeütközéseket ismerjük; azok megszüntetése iránt közel másfél évtized óta küzdünk. A legfőbb teendő az 1888. évi 3834/I.M.E. számú rendeletnek megfelelő módosítása. Konkrét javaslatainkat e részben is megtettük; nevezetesebbek: a térrajzoknak megfelelő szabatos szerkesztése, telekkönyvi végzés hozatalát megelőző kataszteri mérnöki eljárás, kataszteri mérnök üdvös közreműködésének kellő igénybevétele, egyáltalán egyszerűbb – minden kívánalmat kielégítő – eljárás.

Az 1888. évi 3834/I.M.E. számú rendelet revízióját állandóan sürgetvén az Igazságügyminisztériumnál, az most az 1907. évi 3863. számú ügyiratunk szerint a küszöbön álló telekkönyvi reform keretében célozza megoldani.

Kataszteri mérnöki nyilvántartásunk szűk körében azért mégis mindinkább üdvösebben érvényesül, bár mai kisebb feladatával szem-

ben is hiányos és feltétlenül szervezést igényel; mert a mai keretben más munkákkal kapcsolatban az egyéb teendők nagy mérvénél fogva folyton háttérbe szorul. Utal erre a Pénzügyminisztérium is a tíz évi működéséről 1905-ben megjelent műben (959. old.), amidőn a következőket mondja:

„Úgy az anya-, mint a társországokban mind hatékonyabbá válik a hiteltelekknönyvnek az országos kataszteri felmérés által való közérdekű támogatása, viszont mindinkább érvényesül az a felfogás is, hogy egyfelől a földadókatasztert és a hiteltelekknövyet, másfelől pedig a közönséget is egyaránt jól, olcsón és gyorsan szolgáló mérnöki nyilvántartás létesíttessék.

Enélkül a végzett nagy felmérési munka meddő maradna, későbbi pótlása pedig aránytalanul nagyobb munkát, költséget, különösen pedig mivel sem pótolható időt igényelne.

E fontos kérdésnek a megoldása a jövő feladata, de a telekkönyvi betétszerkesztéssel kapcsolatos tárgyalások során e kérdés sem került ki a pénzügyi kormányzat figyelmét”.

A kataszteri mérnöki nyilvántartás megfelelő szervezését szorgalmazza a horvát kormány is. Már 1901-ben kilátásba helyezték (1900. évi 66156. szám).

Most újból kéri az 1906. évi 81251. számú iratunk szerint, ahol is e tárgyban Ő Excellenciája elé terjesztendő javaslatnak szükségességét már jeleztük.

Megállapodás történt erre nézve egyébként 1904. december 6-án az akkori pénzügyminiszter és igazságügyminiszter urak között szóbeli tárgyalásaik folytán; miből folyólag az 1905. évi március 2-án 112895/1904. szám alatt kelt átiratban a pénzügyminiszter úr Ő Excellenciája kijelentette, hogy „rendszeres mérnöki nyilvántartásnak életbeléptetése iránt késedelem nélkül intézkedni fog, mihelyt az igazságügyminiszter úr a viszont elvállalt feltételt, vagyis a tulajdonjogi átruházások telekkönyvi érvényesítésére bizonyos kényszerítő eljárást megvalósít”.

Utóbbinak megvalósítása felette fontos; kétségtelenül kívánatos mielőbb az adórendezés érdekében is. Ily módon valóban egybe-

hangzóvá válnék a telekkönyv és a földadókataszter.

A már tervezett *kataszteri mérnöki nyilvántartás tárgyát*, tekintettel a mi földadó-kataszteri nyilvántartásunkra, kizárólag a birtokmegosztások képeznék, elsősorban és feltétlenül a telekkönyvileg tárgyalt osztások.

Az eljárás alapját a kellően revideált 1888. évi 3834/I.M.E. számú rendelet képeznék; megvalósítva egyúttal a telekkönyv és földadókataszter közt e részt még közelebbi, egyszerűbb kapcsolatot.

Szervezése, megvalósítása, adminisztratív úton az országos kataszteri felmérés keretén belül a lehető legegyszerűbb. A vezető gondolat: *a telekkönyvi hatóságok székhelyein nyilvántartó kataszteri mérnök*. Szükséglethez képest esetleg 2-3 telekkönyvi hatóságra nézve egy ily mérnök, sőt átmenetileg lehetne egyelőre a vármegye központján s egy-két jelentősebb helyén.

A nyilvántartó kataszteri mérnökök a mai felmérési felügyelőségekből, mint amelyek most a mérnöki nyilvántartást is teljesítik, különíttetnének ki; de továbbra is a felmérési felügyelőségek közvetlen felügyelete és ennek útján a Pénzügyminisztérium alatt állának.

A telekkönyvi hatóság és pénzügyigazgatósággal a szükséges kataszteri mérnöki teendők ellátása tekintetében közvetlenül érintkeznének, ezeknek egyaránt e részben műszaki segítő szerveiket képeznék. A közönséggel szemben a szükséges kataszteri térképmásolatok kiszolgáltatása körül pótolnák a távol eső kataszteri térképtárakat.

Egyelőre ott lenne (azokban a vármegyékben) szervezendő, ahol a telekkönyvi betétek készek vagy már nagy arányokban elkészültek. Így: Esztergom, Fejér, Baranya, Pest-Pilis-Solt-Kiskun, Bács-Bodrog, Csongrád, Bihar, Szabolcs, Hajdú, Szatmár, Jász-Nagykun-Szolnok, Heves, Nyitra és Pozsony vármegyében.

(Ausztriában a földadó-kataszteri nyilvántartás és a telekkönyv szempontjából szükséges kataszteri mérnöki teendőket kizárólag felmérési tisztviselők /nyilvántartó mérnökök/ látják el; a változásokat a felek rendszerint az adóhivataloknál s a nyilvántartó mérnöknel

évi helyszíni működéskor jelentik be; az átvezetésért az állam közadók módjára illetéket szed be).

Míg a kataszteri mérnöki nyilvántartás a fent jelzett módon azonnal közigazgatási úton megvalósítható (csupán a felmérési felügyelőségeknek a részletes felméréstől és mérnöki helyszíneléstől elvont személyzete kívánna pótlást), addig az úgynevezett telekkönyvi kényszernek megvalósítása már törvényhozási intézkedést igényel. A kataszteri mérnöki nyilvántartásnak megvalósítása az utóbbi nélkül akadálytalanul megvalósítható. A rendszeres, gyors ily nyilvántartás üdvös volta mihamar a közönségben is érdeklődést, bizalmat fog kelteni, s lényegesen elő fogja mozdítani mindazt, amit a „telekkönyvi kényszerrel” elérni óhajtunk.

A kataszteri felmérésnek törvényes rendezése a fent előadottak dacára kétségtelenül fellette kívánatos. Igaz, hogy folyt a felmérés eddig közvetlen törvényes alap nélkül, s folyhat még jó ideig. Igaz, hogy a magyar állam területének közel 80%-a már részletesen felmértet. De viszont ma nem ez, hanem az mérvadó, hogy mily területre nézve kész a telekkönyvi betét s e tekintetben az anyaországban a területnek 20%-át még nem értük el, vagyis 80%-án még vagy új részletes felmérés, vagy azzal közel egyenértékű mérnöki helyszínelés (rég felmérések tüzetes kiigazítása) hajtandó végre. Tehát még elég hosszú időre nagy munkával állunk szemben. A gyakorlatban pedig a mérnöki nyilvántartásnál mondhatni napról napra mind jobban érezzük a nehézségeket a községi szolgálmányok, sőt magának a kataszteri felmérésnek jogalapja tekintetében, ami még eljáró tisztviselőinkre nézve is bénítólag hat.

Az ingatlanok értékének emelkedésével jelentőségében nyer a birtokhatároknak állandó megjelölése, amely tekintetben a mezőrendőrségi törvény ki nem elégítő; hasonlóan nem teljes a mérnöki, illetőleg a határ- és földmérési jelek védelméről szóló 1891. évi XLI. tc. sem. Mindezek itt a szükséges speciális rendezést nyerhetnék, amire szintén nagy szükségünk van.

Mindez nehézségek, kívánalmak idővel

csökkenni nem fognak, hanem növekedni, s ezért a kérdésnek mielőbbi megoldása az ügyre nézve csak előnyös leend.

De kívánatos a kataszteri felmérési munkálatok végrehajtásának oly irányú törvényes megállapítása is, hogy azok a telekkönyvek átalakítására kötelezőleg felhasználtassanak, hogy ily módon rendszeres nyilvántartás mellett újabb felmérés szüksége mellőztessék; azonban mód lenne adandó arra, hogy amennyiben községek, érdekelt birtokosok stb. a kataszteri felmérés megújítását akár a kataszteri, akár a telekkönyvi munkálatoknak rendezése érdekében kérnék, úgy a felmérési, mint a további kapcsolatos munkálat a kérelmezők költségére eszközölhető legyen.

Ha a kataszteri felmérésről törvény alkotnának, önértéketőleg abban a mérnöki nyilvántartás is szabályozást nyerne.

A kérdéses törvény azonban az eddigieknek keretén túlterjedőleg magasabb, egységesítőbb szempontokból lenne megalkotandó. Nevezetesen kívánatos a különböző célokat szolgáló közérdekű felméréseknek az országos felmérés által való megfelelő szolgálása egyrészt, másrészt pedig e felméréseknek közérdekű célokra kötelező felhasználása s ennek alapján oly értelmű eljárás, amely viszont a kataszteri felméréseknek szabatos nyilvántartását előmozdítaná. Szóval, a különböző felmérések közt ezáltal szerves kapcsolat létesíttetnék, ami egyéb nagy horderejű előnyeinek felül a közre nézve nagy munka- és költségmegtakarítást jelentene.

Szabad legyen rámutatni például Poroszországra, ahol közérdeket érintő minden felmérésnek az állam által meghatározott (háromszögelési és sokszögelési) pontok alapján előírt módon kell történnie.

A megalkotandó felmérési törvénynek alapgondolata tehát lenne: *a már végrehajtott s ezután történő országos kataszteri felméréseknek az eddiginél gazdaságosabb kihasználása.*

De megoldható lenne e törvényben a mértékértéknek a terület tekintetében való alkalmazása. Elvégre erre egyszer rá kell térnünk. Minél későbbben történik az átmenet, annál súlyosabb lesz a feladat. Az alkalmazásbavétel egyelőre fokozatosan, átmenetszerűleg történ-

Budapest 1907. szombat, február 3.

együtt felmentek a padlásra, ahol egy öreg ember a legnagyobb nyugalommal éppen akkor akarta batyuba kötni a padlások lévő ruhá- és humorizmusait. Koberlein és fia nekiesett a tetten ért tolvajnak s úgy elverték, hogy kocsán kellett bevenni a rendőrségre, ahol Tompold János ro- vott multa készenlétségére ismerik be. A budapesti büntető törvényesek ma vonta feléle- ségre Tompold Jánost a lapos büntetéstől egy évi közútra ítélt. Az ítélet jogerős.

MAGYARORSZÁG

KÖZGAZDASÁG.

Kataszteri bajok.

Írta: Lázár Pál.

Budapest, február 1.

18

VIDÉK.

Református egyházkerületi közgyűlés. Komáromból jelentik: A dunántúli év. ref. egy- házkerület Antal Gábor püspök és Kálmán- Thasy laura helyettes kerületi főgondnok együt- tes elnöklésével közgyűlést tartott. Jelen voltak: Nemeth István és Monár Béla főjegyzők, Csik- Lajos, Kis József, Fattai Károly, Szegény Miklós és Nagy Lajos esperesek, Sárközy Aurél, Kovács- Sándor Endre, Bartalos István és Kocsis- Mihály egyházmegyei főgondnok stb. A dunán- túli év. ref. egyházkerület részéről Kocsis- Mihály István, Antal Géza, Kálmán Rudolf, Birtos- Károly és az egyház tanácsbírói, valamint a kerü- leti megbízottak közül számosan. A közgyűlést Antal Gábor püspök szép beszéddel nyitotta meg. Megvalósulás után az előző püspök Ho- gedus Sándor volt főgondnok haláláról tett je- lentést s a közgyűlés elhatározta, hogy a volt főgondnok haláláról tett jelentést, főgondnok ér- demeit és emléket jegyzőkönyvbe iktatja, s gyá- szelő családhoz pedig részvétlét küld. A meg- boldogult szellemét a pápai főiskola diásterne számára megfestetik. Délelőtt 10 órakor a ref. templomban gyászistentisztelet volt, melyen Antal Gábor püspök imája után Szabó Zsigmond győ- ri lelkész beszédet mondott az elhunyt főgondnok emlékeztetőre. Isztentisztelet után folytaták a köz- gyűlést, amelyen a folyó ügyeket tárgyalták. A közgyűlés után tartott értekezleten a kerületi főgondnoki állásra Antal Gábor püspök előter- jesztésére gróf Tisza Istvánt jelölték. A főgond- noki állásra a szavazólapokat a közgyűlés által kiküldött bizottság március 3-án, Antal Gábor

Az ingatlan tulajdonjogának biztonságát a telekkönyvi fölmérés alapozza meg. Ahol a telekkönyvi fölmérés alapja ingatag, ott tág kaput nyitunk az ingatlan-tulajdon kikezdé- sének, elcsúsztatásának. A birtokpercek egész sorozata onnan ered, hogy Magyarország nagy részében még mindig nem készültek el a megbízható telekkönyvi betétek. Az or- szág túlnyomó részében még mindig csak azon fölületes, jóformán csak becslés alapján készült telekkönyvi betétekkel rendelkeznek, amelyeket az 1849-ik évi ugynevezett októ- beri császári pátenz rendelt el. Ezek tudva- levőleg a földadó-kataszter létesítése céljá- ból készültek s ezen célnak a tág hibahatá- rokkal készült felvételek jól-rosszul meg is feleltek. A földadó kivételére ugyanis nem nagy szerepet játszik a birtoknagyság abszo- lút pontossága, hanem az a fontos, hogy a földbirtok művelési ág és jövedelem szerint, tehát termőképességre nézve mily osztályba soroztatik.

Másképp áll a dolog napjainkban. Az 1886-ik évi XXIX. t.-csikk a régi megbíz- hatatlan telekjegyzőkönyvek helyébe az egész ország területére nézve egységes terv szerint pontos telekkönyvi betétek készítését rendelte el. Ezek természetesen szintén alapul szol- gálnak a földadó-kataszternek is, de e mel- lett teljesen megbízható területi adatokat kell, hogy feljuttassanak, hogy a birtokporék eldöntésében bizonyító erejű adatokat szol- gáltathassanak. A pénzügyminisztérium tehát, amelynek ressortjába tartozik a telekkönyvi

számosokat, kocsikat, faanyagot és lakást kell adniok.

Az ingatlan tulajdon jogbiztonsága tehát sürögösen megköveteli, hogy az országos ka- taszteri fölmérés és a műszaki nyilvántartás ügyének törvényes rendezése tovább el ne odátassék.

Külkereskedelmi statisztika.

Budapest, február 1.

Az 1907. év elején életbelépött 1906. évi XXIII. törvénycsikk és az annak végrehajtása tárgyában kibocsátott kereskedelemügyi minis- teri rendelet a magyar külkereskedelmi statis- tikai adatszolgáltatás terén több lényeges újítást tartalmaz. A fontosabb újításokat a következők- ben röviden ismertetjük:

A törvény 2. §-a értelmében ezentúl minden egyes szállítási okmányhoz tartozó küldeményről csak egy áruanyilatkozatot kell kiállítani, melyen azon- ban a küldeményben foglalt különféle áruk darabonként és egyenként felsorolandók. Eddig ha egy küldeményben, amely több csomag- ból állott, többféle áru foglaltatott, annyi áru- nyilatkozat volt beszolgáltatandó, ahányféle áru volt a küldeményben. Ez az újítás tehát az adatgyűjtést nagy mértékben egyszerű- sít s lehetővé teszi, hogy a csimzetek az Ausztriából érkezett küldemények bejelenté- sére mindenkor felhasználhassák az ezen kül- deményeket kísérő osztrák áruanyilatkozatokat. Csak oly esetben kell u. n. „pótáruanyilat- kozatot” kiállítani, amikor az Ausztriából érke- zett küldeményt áruanyilatkozat nem kísér. Ma- gától értetők, hogy ha az osztrák áruanyilatkozat esetleg nem tartalmazza helyes adatokat, a ma- gyarországi csimzett a hibát kijavítani tartozik. Másik nevezetesen újítás és egyszerűsítés az eddig ugynevezett „ideiglenes áruanyilatkozatok” hasz- nálataának tetemes korlátozása. Eddig ideiglenes áruanyilatkozatok voltak alkalmazandók oly ese- tekben is, amikor valamely külföldről érkezett küldemény a fuvarlevélben feltüntetett leadási ál- lapotól eltérő állapotban érkezett, más szóval

■ Lázár Pál cikke a Magyarország 1907. február 7-i számában

hetnék. Halaszthatatlanul kívánatos gondos- kodni már most az iránt, hogy az illető mun- kálatok legalább a felmérési alpmunkálatok és telekkönyvi betétek nyomtatványainak területrovatai úgy a jelenlegi, mint az új mér- tékre nézve berendeztessenek (vagyis utóbbira nézve is már egy rovat nyitassék). Átmene- tileg mindkét rendszer szerint jelentkeznék a terület (Hold, □öl, és hektár, □méter). Az or- szágos kataszteri felmérésnél az átmenet min- den nehézség, zökkenés nélkül két, legfeljebb három év alatt megvalósulhatna. Felmérésünk berendezése nem változnék, felvételi szelvény- beosztásunk, mértékarányunk maradna az eddigi (épp úgy, mint Ausztriában). Változás lenne: mérőeszközeinkben az öles mérőrudak, szalagok stb. helyett a métereseeknek alkalmá- zása s a területszámító készülékeknek némi

átalakítása. Minthogy pedig a műszereket nálunk a felmérési tisztviselőknek maguknak kell beszerezniök: költség tekintetében itt csu- pán némi kárpótlás nyújtásáról lehetne szó. A többi átszámítás dolga s ennek közreadása. Mindez nem is új dolog nekünk; alkalmazzuk most már két év óta Győr város belsőségének nagyobb méretarányú felmérésénél, korábban Zalaegerszeg belsőségének hasonló felmérésé- nél s alkalmazni fogjuk Sopron városról na- gyobb méretarányban létező, méterrendszer szerinti készített térképeknek legközelebb az országos kataszteri felmérés céljaira történő átvételénél.

Budapest, 1907. február 6-án.

Antalffy Andor
felmérési központi felügyelő